

УДК 81'373

СЕМАНТИКО-ТЕМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНСЬКОЇ ІНВЕКТИВНОЇ ЛЕКСИКИ

О. В. Мерзлікіна (м. Київ)
o.merzlikina@mail.ru

Кандидат філологічних наук, доцент кафедри іспано-італійської філології
 Інституту філології
 Київського національного університету імені Тараса Шевченка
 (Міністерство освіти і науки України)
 01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті досліджено семантико-тематичні особливості іспанської інвективної лексики. Вивчення лексико-тематичних груп інвектив дозволяє відповісти на питання про те, які якості людини заслуговують осудження у представників іспанської культури, а також про значущість того чи іншого пороку для певної культури. В статті розглядаються групи інвектив, що засуджують таку властивість характеру, як підлабузництво, фальшивість та лицемірство, великою також є й група інвектив, що засуджує неохайність в одязі, нечистоплотність. Ці групи інвектив є гендерно нейтральними. До гендерно маркованих інвектив можна віднести такі, що відносяться до зовнішності інвектума, його потворності та які засуджують недостатні розумові здібності людини. Значна частина інвектив першої групи відноситься в першу чергу до жінок, в той час коли остання – здебільшого до чоловіків. Серед суто “чоловічих” інвектив виокремлюється група, що поєднує у собі лексичні одиниці семантичного поля “боягузтво, та такі, що засуджують неадекватну владу чоловіка у родині. Найбільш частим приводом для приниження жінок є їхня сексуальна розбещеність.

Ключові слова: іспанська інвективна лексика, інвектива, семантика інвектив, лексико-тематичні група іспанської інвективи.

СЕМАНТИКО-ТЕМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПАНСКОЙ ИНВЕКТИВНОЙ ЛЕКСИКИ

*О. В. Мерзликina (г. Киев, Украина)
o.merzlikina@mail.ru*

Кандидат филологических наук, доцент кафедры испано-итальянской филологии
Института филологии
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье исследованы семантико-тематические особенности испанской инвективной лексики. Изучение лексико-тематических групп инвектив позволяет ответить на вопрос о том, какие качества человека заслуживают осуждения у представителей испанской культуры, а также о значимости того или иного порока для определенной культуры. В статье рассматриваются группы инвектив, осуждающие такое свойство характера, как подхалимство, фальшивость и лицемерие, многочисленной также является и группа инвектив, осуждающих неряшливость в одежде, нечистоплотность. Данные группы инвектив являются гендерно нейтральными. К гендерно маркированным инвективам можно отнести такие, которые касаются внешности инвектума, его уродства и осуждающие недостаточные умственные способности человека. Значительная часть инвектив первой группы относится в первую очередь к женщинам, в то время как последняя – в основном к мужчинам. Среди чисто “мужских” инвектив выделяется группа, объединяющая в себе лексические единицы семантического поля “трусость”, и такие, которые осуждают недостаточную власть мужа в семье. Наиболее частым поводом для унижения женщин является их сексуальная распущенность.

Ключевые слова: испанская инвективная лексика, инвектива, семантика инвектив, лексико-тематические группы испанской инвективы.

LEXICAL-THEMATIC FEATURES OF SPANISH INVECTIVE WORDS

O. V. Merzlikina (Kyiv, Ukraine)

o.merzlikina@mail.ru

PhD (Philology), Associate Professor of Spanish and Italian Philology Department,
 Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article deals with the lexical and thematic features of Spanish invective words. The study of semantical-thematic groups of invective words permit us to answer the question about the human qualities which are condemned by representatives of the Spanish culture as well as to determine the meaningfulness of a different types of defect to a certain culture. The article considers the groups of invective words, which condemn such traits of human character as sycophancy, falseness and hypocrisy; there is also a big group of invective words that condemns clothes untidiness, slovenliness. These groups of invective word are gender neutral units. The gender marked invective words represent the words to describe human appearance, ugliness and insufficient mental capacity. A big part of invective words of the first group includes primarily the words related to women, while the last one refers mostly to men. Among the "male" invective words it is necessary to mark out a group that combines lexical units of semantic field "the cowardice and the lack of authority of the husband in the family". The most frequent cause for women humiliation is their sexual promiscuity.

Keywords: invective Spanish words, invective, invective semantics, lexical-thematic group of Spanish invective words.

Вступ

Дослідження ролі мовних знаків у процесі формування та передачі світогляду людей, їх культурних цінностей є однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики та лінгвокультурології. Дослідження інвективи у цьому випадку може стати одним з найцікавіших матеріалів, що відображає особливості національного світосприйняття, зафіксованого мовними засобами. Цей лексичний пласт викликає великий інтерес як важливий засіб реалізації зв'язку між ціннісними уявленнями соціуму і виразом вкрай негативного ставлення до об'єкту оцінки – людини як носія певних рис характеру, шкідливих звичок, порушника норм суспільної поведінки.

(Problems of linguistic semantics)

Lexical-thematic features of Spanish invective words (in Ukrainian) [Semantyko-tematychni osoblyvosti ispans'koi' invektyvnoi' leksyky]

© Merzlikina O. V. [Merzlikina O. V.] o.merzlikina@mail.ru

Актуальність цієї роботи визначається, з одного боку, з зростаючим інтересом лінгвістів до вивчення інвектив, та необхідністю їх дослідження як мовного і мовленнєвого явищ, у тому числі в лінгвокультурологічну, – з іншого.

Мета дослідження полягає у виявленні семантико-тематичних особливостей іспанської інвективи.

Об'єктом дослідження стала іспанська інвективна лексика.

Предметом дослідження є лінгвокультурологічні та тематичні особливості іспанських інвектив.

Матеріалом дослідження обрана сучасна іспанська інвективна лексика відібрана методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше описані семантико-тематичні групи іспанської інвектив з урахуванням гендерних стереотипів.

Основний зміст

У широкому значенні терміну інвектива визначається як будь-який вербальний прояв агресивності або стилістично зниженої експресивності, оцінності, емотивності по відношенню до учасника комунікативного акту, включаючи самого себе (при фізичній присутності або відсутності інших), до ситуації, темі, предмету і процесу соціально-мовного спілкування, вербальний прояв, здійснюваний за допомогою як літературної, так і просторічної лексики та фразеології, а у вузькому сенсі – як порушення етнокультурного соціально- етичного табу вживанням субстандартних лексичних одиниць різного ступеня етико-стилістичної зниженості [1].

Зазвичай, під інвективою розуміють будь-яке використання субстандартних, а часом і табуйованих лексичних одиниць, що спрямовані до інвектуму. З іншого боку, інвектива є актом агресії, що реалізується за допомогою вербалізації негативних емоцій, які не обов'язково повинні бути виражені табуйованою лексикою. Мовець цілком може використати лексичні одиниці літературної мови, які в певному контексті можуть набути інвективного значення.

На думку Позолтіна А.Ю., “інвективи на своїй семантиці відображають ціннісні уявлення носіїв мови, в центрі яких знаходиться людина з усіма можливими її достоїнствами і недоліками. Для семантики інвектив характерна спрямованість на пороки людей. Виділяються об'єктивні недоліки, властиві людині в силу особливостей його внутрішнього світу і суб'єктивні недоліки, такі як приналежність до певної соціальної групи, статі, віковій групі, нації або раси” [4, с. 223].

Таким чином, можна припустити, що вивчення лексико-тематичних груп інвектив дозволяє відповісти на питання про те, які якості людини заслуговують осудження у представників тієї чи іншої культури, а також про значущість того чи

іншого пороку для певної культури. Отже, предметом образи можуть бути окремі особливості, типові для адресата, ознаки, які інвектант розглядає як вади (розумові, фізичні) або як відхилення від його власної “нормальності” [2, с. 69].

Досліджуючи існуючі у суспільстві цінності та уяви про людські вади, слід зазначити, що вони здебільшого ґрунтуються на стереотипах та уявленнях добре/погано, схвально/несхвально. Стереотипи визначають культурні очікування, відхилення від яких сприймається як відхилення від норми або стандарту, а все що не відповідає нормі або стандарту може стати предметом інвективи.

Як зазначає Заваротніщева Н.С, серед інвектив є безліч таких, які не мають чіткого, певного значення і можуть використовуватися для звинувачення людини в самих різних пороках, починаючи від дурості і закінчуючи нечистоплотністю. Дану групу інвективних засобів складають слова типу “мерзотник, негідник, неприємний тип”. Їх семантика є дифузною: ми не знаємо, що саме зробив негідник, які якості заслуговують осуду, але знаємо, що його дія нижче всяких моральних норм [3, с. 55]. Прикладом може слугувати іспанська інвектива *cabrón*. У вузькому значенні ця інвектива вживається по відношенню до обдуреного дружиною чоловіка, але також може використовуватися й як образа загального характеру у значенні “сволота”, “покидьок” [3, с. 55].

Проте, у розпорядженні мовця є й безліч інвектив з досить певним понятійним змістом, що вказує на деякі пороки, що засуджуються суспільством. Так, наприклад, приводом для образи може стати також й така властивість характеру, як підлабузництво, фальшивість та лицемірство: *fariseo, chquitero, farsante, judas, lameculos, pelota, comepollas*. Ця група інвективних лексичних одиниць належить до гендерно-нейтральних. Достатньо великою є й група інвектив, що засуджує неохайність в одязі, нечистоплотність. Це також стосується представників обох статей: *pringoso, criapiojos, sacamantecas, puerco, cerdo, hortera, cursi, asqueroso, cochino*.

Проте, важливе значення у розг'ялі іспанської інвективи має той факт, що різні фрагменти соціальної поведінки чоловіків і жінок мають неоднакову суспільну значущість.

Як показує аналіз, в іспанській культурі, приводом для образи може бути зовнішність інвектума, його потворність: *feto, callo, callonca, monstruo, aborto de rana, cazo, coco, garrapata, espantajo*, etc. У цій групі інвектив, значна їх частина використовується тільки по відношенню до жінок: *feto, callo, callonca, cardo, cactúa, bigotuda, peluda, loro, pestiño*, що говорить про більш значущість жіночої краси у суспільстві та невідповідність такому стереотипу стає приводом для інвективи.

Однією з найбільших груп інвектив представлена група, що включає у себе інвективи, які засуджують недостатні розумові здібності людини: *bobales, membrillo*,

percebe, majadero, chiflado, ido, cebollón, agilipollado, tocino, chorra, gili, inflagaitas, inflapollas, regadera, barrena, chalupa, gorrión, grullo, calabaza, cernícalo, sonao, majareta, subnormal, retrasado, chalado, guillado, mochales, chaveta, lechuzo, rocín, mentecato, garullo, alocado та ін. Слід зазначити, що у цій групі інвективних лексичних одиниць переважають “чоловічі” інвективи, що говорить про те, що розумові здібності та ум чоловіків зазвичай мають більше соціальне значення. Ця теза базується на існуючих у суспільстві стереотипах, відповідно до яких розум вважається одним з найголовніших достоїнств представників чоловічої статі.

Серед суто “чоловічих” інвектив виокремлюється група, що поєднує у собі лексичні одиниці семантичного поля “боягузтво”: *gallego, gallina, cagueta, cagado, acojonado, mierdica, mojaculos, culeras, pintamonas, deshuevado*. Майже всі перераховані інвективні лексичні одиниці використовуються по відношенню до чоловіків. Це пояснюється тим, що чоловіче боягузтво засуджується соціумом більше, ніж жіноче, а такі риси характеру як сила та хоробрість є притаманними в першу чергу чоловікам. Жінки ж сприймаються суспільством більше як слабкі істоти.

“Чоловічі” інвективи також представлені групою лексичні одиниці якої засуджують недостаню владу чоловіка у родині: *bragas, bragazas, calzonazos (hombre que carece de voluntad, condescendiente y flojo en exceso. Dominado por su mujer, y aterrorizado por la suegra), calzorras, maridazo, cojonazos*. Чоловіча покірність у родині засуджується суспільством, так само як і жіноча влада, яка представлена інвективами *ramona, sargenta, gobernanta (mujer muy mandona y dominante)*, що відповідають стереотипному уявленню щодо розподілу полових ролей у суспільстві.

Як показує аналіз, найбільш частим приводом для приниження жінок є їхня сексуальна розбещеність. Інвективи цієї групи є найчисельнішими серед “жіночих” інвективних слів: *arpía, buscona, cerda, furcia, golfa, esquinera, guarra, lagarta, loba, zorra, pelona, penca, puta, correcales, ramera, sota, tirada, pelandusca, perra, putón, raposa, gorrón* та ін.

Висновки

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що іспанська інвектива у своїй семантиці відображає ціннісні уявлення носіїв мови. Для її семантиці є характерною спрямованість на недоліки та пороки людей. Можна виокремити об’єктивні недоліки, властиві людині в силу особливостей його внутрішнього світу і суб’єктивні недоліки, такі як приналежність до певної соціальної групи, половій приналежності та ін. Семантична класифікація іспанської інвективної лексики дозволяє виявити основні групи людських пороків, засуджуваних в соціумі. Такими в іспанській культурі є недоліки інтелекту і зовнішності, а також різні негативні риси характеру та шкідливі звички. Основою для інвективної характеристики

© Мерзлікіна О. В. [Merzlikina O. V.] o.merzlikina@mail.ru

Семантико-тематичні особливості іспанської інвективної лексики (Українською) [Семантико-тематические особенности испанской инвективной лексики (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

особистості стає також належність останньої до певної етнічної групи, раси, професійної або соціальної групи.

Література

1. Жельвис В. И. Эмотивный аспект речи. Психолингвистическая интерпретация речевого воздействия / В.И. Жельвис. – Ярославль: ЯГПИ, 1990. – 81 с.
2. Заворотищева Н. С. Инвективные обозначения отрицательных черт характера и асоциальных моделей поведения в испанском и американском лингвокультурном сообществе / Н. С. Заворотищева // Вестник Росс. ун-та дружбы народов. Серия Лингвистика. – 2008. – №3. – С.69 – 74.
3. Заворотищева Н.С. Инвективные лексические единицы общего характера (на материале пиренейского национального варианта испанского языка и американского национального варианта английского языка) / Н. С. Заворотищева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2010. – № 2 (6). – С. 54-56.
3. Позолотин А.Ю. Инвективные обозначения человека как лингвокультурный феномен: На материале немецкого языка: дисс. ... канд. филол. Наук / А.Ю.Позолотин. – Волгоград, 2005. – 248 с.

Джерельна база

4. Carbonell Basset D. *Gran diccionario de argot El Sohez*/ Carbonell Basset D. – Barcelona: Larousse Editorial, S.A., 2000. – 776 p.
5. *Diccionario de la lengua española (DRAE)*. – Available at: http://www.rae.es/recursos/diccionarios/drae_ (accessed 26.01.2016)

References

1. Zhel'vis V.I. *Emotivnyj aspekt rechi. Psiholingvisticheskaja interpretacija rechevogo vozdejstvija* [Psycholinguistic interpretation of speech influence]. Jaroslavl', JaGPI, 1990. 81 p.
2. Zavorotishheva N.S. *Invektivnye oboznachenija otricatel'nyh chert haraktera i asocial'nyh modelej povedenija v ispanskom i amerikanskom lingvokul'turnom soobshhestve*. [Invektivnye oboznachenija otricatel'nyh chert haraktera i asocial'nyh modelej povedenija v ispanskom i amerikanskom linguistic cultural soobshhestve linguistic]. Vestnik Rossijskogo universiteta druzhby narodov, Serija Lingvistika [Bulletin of Russian Peoples' Friendship University. Linguistics Series], 2008, №3. P.69 – 74.
3. Zavorotishheva N.S. *Invektivnye leksicheskie edinicy obshhego haraktera (na materiale pirenejskogo nacional'nogo varianta ispanskogo jazyka i amerikanskogo nacional'nogo varianta anglijskogo jazyka)* [Invektive lexical items of a general nature (based on the Pyrenean national variant of the Spanish language and American national variant of English language)], Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki [Philology. Theory and practice]. Tambov, Gramota, 2010, № 2 (6). P. 54-56.
3. Pozolotin A.Ju. *Invektivnye oboznachenija cheloveka kak lingvokul'turnyj fenomen: Na materiale nemeckogo jazyka: diss. ... kand. filol. nauk*. [Invective designation of the person as a linguistic and cultural phenomenon: In the German language. Dr. phil. sci. diss.]. Volgograd, 2005. 248 p.
4. Carbonell Basset D. *Gran diccionario de argot El Sohez*/ Carbonell Basset D. Barcelona, Larousse Editorial, S.A., 2000. 776 p.
5. *Diccionario de la lengua española (DRAE)*. Available at: http://www.rae.es/recursos/diccionarios/drae_ (accessed 26.01.2016)

(Problems of linguistic semantics)

Lexical-thematic features of Spanish invective words (in Ukrainian) [Semantyko-tematychni osoblyvosti ispans'koi' invektivnoi' leksyky]

© Merzlikina O. V. [Merzlikina O. V.] o.merzlikina@mail.ru